

LAISSEZ-FAIRE

chcete-li dostávat
Laissez-faire pravidelně,
volejte 0603-228753
nebo pošlete vzkaz.

Ve čtvrtek 8.10.1998 od 18:00 v prostorách klubu ODS Prahy 5, Janáčkovo nábř. 11, se koná přednáška Jiřího Kinkora „Filozofie: kořen intelektuálního chaosu“. Zváni jsou všichni čtenáři Laissez-faire. Názory Jiřího Kinkora přibližuje jeho text uvedený v tomto čísle.

Otázka liberalizace drog

Dan Šťastný

S polečnost konce 20. století se jistě potýká s mnoha problémy. Za jeden z nejčastěji zmiňovaných jsou považovány drogy. Vlády většiny zemí světa používají nejen neustále nákladnější, ale i represivnější prostředky na jejich potírání v naději, že tento jev jednou vymytí a svět se bude mít lépe. Výsledkem jejich protidrogové války je ale pravý opak: počet lidí užívajících drogy a počet obětí tzv. předávkování roste, jejich průměrný věk je nižší, kriminalita vázaná na drogy je stále závažnější, do „hry“ se zapojují policisté, soudci a jiní veřejní činitelé, sortiment drog se neustále rozšiřuje, vznikají a používají se nové a silnější substance, jejich dostupnost se přes všechny snahy spíše zvětšuje. Eliminovat drogy ze společnosti se nedaří - vlády tento boj zjevně prohrávají.

Existuje jednoduchý důvod, proč protidrogová válka nevede k úspěšnému konci: zvolili jsme špatného nepřítele. Bylo a je nám stále opakováno, že příčinou tohoto „problému“ jsou výrobci, dealeri a (před nedávnem i) uživatelé drog. Skutečným viníkem je však jejich kriminalizace a její příznivci.

Po dlouhých desetiletích tak přichází čas opustit neefektivní a amorální regulace a zamyslet se nad radikálním řešením: zcela dekriminlizovat a liberalizovat jakékoliv nakládání s drogami.

Protidrogová válka není prvním případem, kdy nás zákon chrání před sebou samými. Ve 20. letech byl ve Spojených státech uskutečněn experiment, z něhož si dnes nelze nevzít poučení. V roce 1919 Osmnáctý dodatek Ústavy prohlásil alkohol za ilegální.

Zákon proměnil miliony poctivých a slušných lidí, kteří měli tu smůlu, že alkohol konzumovali, ve zločince. Stejný osud čekal výrobce, obchodníky, majitele barů a všechny ostatní, kteří existovali díky dobrovolnému rozhodnutí lidí požívat alkohol.

Následkem prohibice byli všichni tito lidé promptně nahrazeni pokoutnými výrobci, utajenými lokály a specializovanými distributory. To vše zastřešovaly organizované gangy, při jejichž vzájemných střetech našly smrt tisíce nevinných lidí. Korumpování policie a soudnictví se stalo běžnější než kdykoliv předtím. Kvalita ilegálního, po sklepech vyráběného alkoholu byla nesrovnatelně horší - mezi konzumenty nebyla výjimkou ztráta zraku a, bohužel, mnohdy i smrt.

Politické kruhy, odpovědné za tuto situaci, byly nakonec nuceny uznat bezvýslednost svých snah uzákonit svůj model morálky a správného života (v mnoha případech se jednalo o nehorázné pokrytectví těch, kteří se veřejně stavěli za prohibici, a přitom mnohdy nejen alkohol „ilegálně“ konzumovali, ale byli do obchodu s ním přímo zapojeni!). Poznali, že přestože je konzumace alkoholu pravděpodobně škodlivá, je jeho kriminalizace mnohonásobně horší. Roku 1933 byla prohibice na silici nátlak veřejnosti konečně zrušena. Tím skončilo období ubohé kvality a vysokých cen alkoholu a pomínily na tomto trhu zlaté časy pro organizovaný zločin.

Dnešní snaha vyhladit drogy ze světa, která tak dokonale připomíná prohibici z 20. let, je postavena na následujícím jednoduchém schématu: *Brát drogy je nenormální, všichni, kteří tak činí, jsou nemocní a společnost jim musí pomoci tím, že jim v tom bude zabránit, nebo je donutí se léčit. Na drogy se též váže obrovská kriminalita. Zástupy bezradně závislých umírají na předávkování. Je třeba maximální spolupráce všech státních orgánů k potlačení (a potrestání) výrobců a dealerů a k vyléčení všech nemocných a jejich navrácení zpět do normální společnosti.*

Podari-li se drogy vymazat ze světa, kriminalita téměř vymizí, lidé budou zdraví a problém vyřešen.

Taková představa předpokládá, že tento scénář lze realizovat a že se také má realizovat. Jeho problém ale spočívá v tom, že žádný z jeho předpokladů není správný!

Ve skutečnosti se s narůstajícími represemi ze strany vlády všechny negativní jevy spojené s drogami ještě prohlubují. Efekty prohibice drog lze stručně shrnout:

- Hrozící kriminální postih zvyšuje nejen explicitní náklady, ale především riziko podnikání v odvětví výroby a distribuce drog. V důsledku toho jsou ceny konečných produktů, tj. dávek drog, mnohonásobně vyšší.

- Vysoké zisky etablovaných subjektů na straně nabídky lákají organizovaný zločin. Nemožnost legálního vynucování plnění smluv je faktorem podporujícím stále častější vyřizování účtů násilím, vede k válkám mezi gangy, mezi jejichž oběťmi nejsou zdaleka jen „zlí“ gangsteři. Potírání takového kriminality si vynucuje obrovské finanční i materiální prostředky, přestože nevede k zamýšleným výsledkům.

- Ilegální trh je prostředím, kde se obtížněji vytváří značka a dobré jméno. Ilegalita produkce, distribuce i samotného používání vede ke drastickému snížení kvality drog v porovnání s jejich lékárenskými obdobami.

Ilegální trh je prostředím, kde se obtížněji vytváří značka a dobré jméno. Ilegalita produkce, distribuce i samotného používání vede ke drastickému snížení kvality drog v porovnání s jejich lékárenskými obdobami.

Cílem boje proti drogám se tedy stali všichni, kdo jsou do řetězce výrobce-spotřebitel zapojeni. Problém však nastává při jejich odhalování. Použité metody však nejenže zásadním způsobem ohrožují svobodu (a často i zdraví) těch, kteří s drogami nemají vůbec nic společného, ale připomínají též scény z výcviku teroristických organizací.

Naprostě nezpochybnovaným a často používaným důvodem pro regulaci je předpoklad závažné zdravotní nebezpečnosti drog. Tzv. „smrt předávkováním“ mnohokrát demagogicky uváděná jako nevyhnutelný následek užívání drog, je v naprosté většině případů způsobena akutní otravou nečistotami obsaženými v drogách právě v důsledku jejich kriminalizace. Užívání čistých drog není pro organismus horší než celá řada jiných aktivit (kouření, požívání alkoholu, přejídání se apod.).

Postavení látek považovaných státem za drogy na úroveň zcela legálního zboží by mělo mnoho pozitivních efektů. Produkce a distribuce drog by přestala být doménou organizovaného zločinu. Jejich cena by klesla na zlomek dnešních cen, čímž by se drogy staly pro ty, kteří je žádají, lehce dostupnými. Důsledkem obou těchto efektů by byl významný pokles kriminality.

Kvalita drog by se značně zlepšila, čímž by se nutně zmenšilo nebezpečí zdravotních potíží spojených s jejich užíváním, nemluvě o počtu obětí předávkování.

Legalizace by bezpochyby napomohla zmírnění rozšiřování infekčních nemocí (AIDS, hepatitida).

Některé drogy jsou účinnými látkami při terapii v případě některých nemocí (např. rakoviny). Jejich zapojení do farmaceutického výzkumu a jejich větší dostupnost by mohla výrazně snížit zbytečné utrpení mnohých nemocných.

Drogy a jejich užívání by přestaly být zakázaným ovocem, symbolem odvahy a zdánlivým zdrojem snadného příjmu. To vše by mohlo neutralizovat vliv větší dostupnosti drog na počet jejich uživatelů, zvláště pak mezi mladistvými.

Vláda by ušetřila značné množství zdrojů, které by bylo možné věnovat na boj proti skutečným zločinům.

V delším časovém horizontu by změna přístupu společnosti k tomuto fenoménu vytvořila příznivější prostředí jak pro ty, kteří stojí o pomoc druhých, tak pro ty, kteří pomoci mohou a chtějí.

To, co by případně zastavení protidrogové války zcela jistě nevyřešilo (a

samozejmě ani vyřešit nemohlo), je samotné užívání drog. Otázkou ovšem je, zda-li to není naopak dobře. Není totiž mnoho důvodů se domnívat, že existuje obecně platný model „správného“ života, a už vůbec ne, že by bylo správné ho násilím všem vnučovat.

Naprostu oprávněnou námitkou proti názoru, že užívání drog je věcí jen těch, kteří tak činí, je kolektivistický systém zdravotní péče. Případná zdravotní rizika některých potom nesou všichni společně, což je zcela právem považováno za nespravedlivé. Prohibici drog ovšem nelze ani v takovémto systému obhájit. Stejnou logikou by totiž šel odůvodnit nejen zákaz kouření, ale i konzumace tlustého masa, nebo třeba sladkostí. Problém je tedy třeba hledat spíše ve zdravotním systému. Navíc je třeba upozornit, že není vůbec jasné, že by se zdravotní náklady společnosti spojené s užíváním drog musely liberalizací nutně zvýšit, vezmeme-li v úvahu nesrovnatelně lepší kvalitu drog, pokles kriminality a možný pozitivní efekt lékařského využití některých drog.

Snaha potlačit užívání drog násilím má kromě diskutabilní legitimitosti jeden vážný nedostatek: je neúčinná a má mnoho ničivých následků. Užívání drog může být stokrát špatné, jejich prohibice je ale *nesrovnatelně horší*. Nastal čas ukončit *protidrogovou válku* a po desetiletích nic neřešícího teroru vyhlásit *mír*.

Autor je spolupracovníkem Liberálního institutu.

Úryvky z knihy *Trh a stát a z přednášek*

Jiří Kinkor

Čím vším se vlastně obhajuje tzv. sociální politika a kde se vůbec vzal tento název? Pojem „sociální“ má ekvivalent a zřejmě i původ v německém *sozial* a anglickém *social*. Tato cizí slova však mají kromě významu „sociální“ také význam, kterému v češtině odpovídá pojem *společenský*.

Zatímco pojem *společenský* znamená týkající se společnosti či společenského jevu a nemá žádný morální obsah (např. společenské vědy, společenský vývoj, společenské dění, atd.), pojem „sociální“ je produktem kolektivisticko-altruistické filozofie. Nese jasný morální imperativ a ztělesňuje kolektivistické pojetí člověka. Ve všech spojeních jako „sociální politika“, „sociální síť“, „sociální únosnost“, „sociální péče“, „sociální rozměr“ apod. vyjadřuje jednak chápání jednotlivce jako podřadné součástky odvozené z primární entity „společnost“, jako závislý prvek nadřazeného organismu, za který považují společnost, a z toho vyplývá apel na obětování jednotlivce společnosti, která údajně má své separátní cíle nadřazené cílům individuálním. Pojem „sociální“ je nositelem ideje, že životní úroveň člověka - protože je jen odvozenou součástí celku - se automaticky stává záležitostí společnosti, tj. odpovědností a závazkem ostatních jednotlivců. Pojem sociální - kromě použití v neutrálním významu společenský - je daleko nejčastěji frekventován jako nosič morálního apelu na obětování vlastního majetku člověka jiným a orientace života na prospěch jiných. Nevyjadřuje pomoc člověka člověku v nouzových situacích nýbrž fundamentální přijetí odpovědnosti za život jiných lidí na úkor života vlastního. Ve spojení s pojmem politika je pojem „sociální“ obhajobou iniciace státního fyzického násilí vůči nevinným lidem. V soudobém pojmovém chaosu si většina lidí s termínem „sociální“ spojí myšlenku humanity a solidarity. Po chvíli přemýšlení si člověk uvědomí, že k oné „humanitě“ jej kolektivisté hodlají povzbudit namířenou státní pistolí.

Podívejme se dále na jiné pojmy, které jsou ve skutečnosti ještě mnohem sofistikovanější a nebezpečnější zbraní kolektivistické argumentace a rétoriky než relativně nevinný pojem „sociální“. Mám samozřejmě na mysli zejména ono bizarní spojení „veřejný prospěch“ v jeho četných mutacích jako „společenské blah“, „prospěch pro společnost“ apod. Záměrem této pojmové pasti není vyjádřit fakt, že z jisté hodnoty může odvozovat prospěch současně více lidí, nýbrž to, že kromě paralelně existujících individuálních prospěchů či neprospěchů každého jednotlivého člověka z nějaké věci existuje odděleně ještě nějaký jiný, vyšší, a *nadřazený* prospěch „pro společnost“ jako *celek*. V případě, že něco není prospěšné pro jednotlivé lidi, ale údajně je to „společensky prospěšné“, dostává pak „společenská prospěšnost“ přednost a individuální cíle je třeba jí podřít (i násilím). To je zcela absurdní. Pokoušet se přisuzovat prospěch nějaké entitě, která ve skutečnosti neexistuje a je pouze člověkem vytvořenou agregátní mentální abstrakcí, je kardinálním a životunebezpečným omylem. „Společnost“ nebo jiný kolektiv jako celek logicky žádný prospěch mít nemůže, protože ho

mohou mít jen jednotliví živí lidé. Takže obětovat svůj vlastní prospěch a racionální zájem „veřejnému prospěchu“ ve skutečnosti znamená obětovat se individuálnímu prospěchu jiných lidí. Žádný „veřejný prospěch“ neexistuje a existovat nemůže, toto spojení je jen nesrozumitelným shlukem písmen, doslova prázdným zvukem, který slouží k zašlapání všeho, co je dobré pro člověka sledujícího svůj vlastní život, člověka odvozuujícího vlastní prospěch z plodů své práce a intelektuálního úsilí. Moderní civilizace však od člověka očekává něco jiného než primární zájem o svůj život a odpovědnost za jeho uchování. Od člověka se čeká obětování, sebezapření, intelektuální pokora, sebeponižování. To se dnes - více či méně explicitně - hlásá jako ušlechtilá morálka. Morální kredit se úspěšným a bohatým nepřiznává proto, že se jimi stali na základě vlastní práce a úsilí motivovaného vlastním prospěchem, nýbrž jen tehdy, pokud své bohatství alespoň částečně obětují - a teď to přijde - „veřejnému prospěchu“, a podle toho, jak upřímně dokáží hovořit o ušlechtilosti altruismu.

Nedbalá tvorba a zejména desinterpretace pojmů zcela ovládají soudobé myšlení a veřejné debaty o společenských otázkách. Jejich účastníci se ocitají v netušených rozporech, ignorují nesmírný význam kontextu a hierarchie konceptů. Jestliže však člověk netuší, z čeho a jak jsou pojmy, které používá, odvozeny, o možných rozporech v nich ani neví. Neví, že svými pojmy a myšlenkami často tvrdí, že A není A, přestože logika (axiom identity) žádá, aby A bylo A. Úpadek našeho myšlení dospěl dokonce již tak daleko, že i identifikovaný, explicitně poznaný rozpor v tvrzeních a pojmech vzájemných oponentů se často považuje za něco ne příliš významného pro další průběh diskuse. Jednoduše se konstatuje, že nějaký koncept, přístup nebo postoj je v rozporu s jiným, a místo aby následovalo hledání jediného pravdivého (tj. metafyzické reality odpovídajícího) názoru a ostatní byly odmítnuty, považují se všechny nadále za možné varianty, se kterými je třeba počítat. Stačí vyměnit si názory, netrvat na jejich nejhlubší validaci a v diskusi se dále pokračuje. Morální i existenciální důsledek neodmítnutých vědomých kontradikcí v našem myšlení se prostě ignoruje.

Často slyšíme, že člověk by měl být *tolerantní* k názorům ostatních. Mnozí však pojem "tolerantní" zcela mylně interpretují. Samozřejmě, že podmínkou diskuse vůbec je schopnost vyslechnout či poznat názor jiných. Potud je tolerance na místě. Dnešní mentalita však chce jít mnohem dál. Iracionální, naprosto všechno relativizující filozofie, která ovládá soudobé myšlení, od nás požaduje, abychom se s názory jiných pokusili smířit. Od člověka se sice neočekává, že by se s názory jiných musel přímo ztotožnit, ale "tolerance" prý vyžaduje, aby je alespoň považoval za možné a stejně platné alternativy ke svému názoru. Ten, kdo sebevědomě tvrdí, že pouze jeho názor je racionální, a je o něm na základě znalosti relevantních argumentů pevně přesvědčen, je napadán z "dogmatismu" nebo dokonce "arogance". Na každém názoru bychom prý měli vidět alespoň "trošku" něco racionálního, žádnému názoru bychom prý neměli upírat jeho vlastní "pravdu". Na žádné názorové pozici bychom údajně tedy neměli příliš trvat, protože člověk se může mýlit.

Diskuse o společenských otázkách se jakoby záměrně vyhýbají přesnému definování vysoce abstraktních pojmů. Většinou se hovoří o konkrétních případech, přičemž se občas použije nějaký velmi abstraktní pojem, aniž by jej někdo přesně definoval a pokoušel se jej integrovat s ostatními vysoce abstraktními pojmy, které v diskusi vůbec nezaznívají. Např. v odpovědi zdravotnictví se neustále hledají nějaké konkrétní modifikace systému povinného pojištění, občas se použije abstraktního pojmu "solidarita", aniž by se někdo pozastavil nad jeho slučitelností s iniciací násilí, které se děje formou státem vynuceného tzv. pojištění. Ptát se na to, jaká je souvislost oblíbených vágních pojmů typu "veřejný zájem" např. s principem nezczizitelných individuálních práv, jako klíčovým konceptem, který ospravedlňuje stát jako takový a jeho funkci, nenapadne už téměř nikoho.

Autor je bývalým poradcem ministra financí, zabývá se objektivistickou filozofií.

Laissez-faire - vydává Petr Mach, Bozděchova 8, 150 00 Praha 5, tel.: 0603-228753, e-mail: xmacp07@vse.cz. Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s.p., Odštěpný závod Praha čj. nov 6424/98 ze dne 26.8.1998. Placeno v hotovosti.